

2. Дубривный В. А. Потерпевший на предварительном следствии в советском уголовном процессе. Саратов : Изд-во Саратов.ун-та, 1966. 100 с.

3. Дубривный В. А. Потерпевший на предварительном следствии в советском уголовном процессе. Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1966. 100 с.

4. Постановка Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» від 31 березня 1995 року № 4. *Бюлетень законодавства і юридичної практики України*. 2004. № 11: Постанови Пленуму Верховного Суду України із загальних питань судової діяльності та в цивільних справах. С. 218-228.

5. Потеружа И. И; Савицкий В. М. Потерпевший в уголовном процессе. Москва, 1963. 198 с.

6. Понарин В. Я Защита имущественных прав личности в уголовном процессе России. Воронеж : Изд-во Воронеж. ун- та, 1994. 187 с.

УДК 343.9

Юрій Миколайович КАНІБЕР,

доцент кафедри кримінального права та кримінології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2648-7067>

КОНЦЕПТ КРИМІНАЛЬНО-ПРЕВЕНТИВНОГО ПРАВА

Традиційно в українській системі права цикл кримінально-правових галузей права, наук і навчальних дисциплін складається з кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології. Проте наукова, правоохоронна і правотворча діяльність стикається з проблемою обмеженості такої системи нормативного і наукового інструментарію. Виникає потреба його розширення за рахунок, наприклад, кримінальної політики, кримінально-превентивного права тощо.

Кримінально-превентивне право – термін, який пропонується з метою започаткування обговорення науковцями концепту ймовірного створення галузі права та галузі кримінологічного наукового знання. Як можлива галузь права – це система юридичних норм, що регулює суспільні відносини, які виникають у зв'язку з необхідністю здійснення заходів запобігання кримінальним правопорушенням. Як наука – це система наукового за своєю сутністю кримінологічного знання про сутність та застосування кримінально-превентивних заходів. Створення кримінально-превентивного права розглядається як напрям розширення кримінологічного знання у межах прагматично-праксеологічного підходу до матеріалізації теоретичних положень кримінології в практичних формах кримінологічної діяльності. Необхідність конструювання нової правової та наукової галузі викликана сукупністю об'єктивних обставин, які відображають тенденції розвитку системи законодавства щодо запобігання кримінальним правопорушенням, та висновками з формально логічної аргументації наукової пропозиції.

Один з аргументів до початку дискусії щодо створення кримінально-превентивного права ґрунтується на перспективі суттєвого посилення

кримінально-правової регламентації правовідносин превенції кримінальних правопорушень. Запропонований до уваги наукової громадськості проєкт Кримінального кодексу України передбачає скорочення системи кримінальних покарань і одночасно розширення до вигляду певної системи кримінально-правових засобів, які за своєю природою та метою є кримінально-превентивними, спрямованими на створення умов недопущення, запобігання вчиненню нового кримінального правопорушення. Стосовно покарання на перший план відповідно до європейських сучасних гуманістичних поглядів з часом знов може вийти мета превентивного самозахисту суспільства від злочину поряд з проголошеною в проєкті метою забезпечення суспільства шляхом справедливої кримінально-примусової відплати правопорушнику матеріальними збитками або ізоляцією від суспільства та метою запобігання вчиненню злочинів і спонукання особи до правослухняної поведінки. Наразі однаково логічна як наявність окремої галузі права, що регламентує кримінально-виконавчі адміністративні за своєю юридичною природою правовідносини, існування якого поки що ніхто не заперечує, так і необхідність в галузі права, що регламентувала б кримінально-превентивні правовідносини, наукове обґрунтування якої доцільно з'ясувати.

Інший аргумент до початку наукового обговорення можливості конструювання кримінально-превентивного права є перспектива створення кримінального законодавства з декількох кодексів, які будуть забезпечувати єдину системи відповідальності за правопорушення в публічній сфері: злочини, проступки, правопорушення. Виникає проблема розширення і питання про доцільність розширення традиційного змісту кримінального права або обмеження його функцій правовідносинами кримінальної відповідальності за злочини, коли всі інші правовідносини, що виникають у зв'язку із вчиненням проступків і порушень, будуть віднесені до предмету правового регулювання кримінально-превентивного права. Однак, у зв'язку з представленим від Міністерства юстиції проєкту нового Кодексу України про адміністративні проступки, ситуація з віднесенням до Кодексу України про проступки правопорушень, які зараз є адміністративними правопорушеннями, стає ще більш невизначеною. Наразі правове поле превенції кримінальних правопорушень в конкурентній боротьбі намагаються освоїти представники наук кримінального і адміністративного права без помітної участі кримінологів.

Нормативні акти, в яких мова йде про запобігання кримінальних правопорушень конкретних видів, розпорошені поміж різними галузями права і увагою галузевих науковців. Відсутність титульного суб'єкту, сконцентрованого на розвитку превентивного напряму законодавства, а відтак відсутність належного наукового супроводу і організаційної підтримки наразі призвело до фрагментації кримінально-превентивного законодавства, суттєвому звуженню спектру превентивного правового інструментарію на всіх рівнях правотворчості та правозастосування: відсутній політико-правовий акт щодо стратегії запобігання злочинності; законодавство не акцентує увагу на компетенції різних суб'єктів з запобігання кримінальним правопорушенням, скорочує або взагалі ліквідує їх превентивні повноваження тощо. Наукова дискусія навколо концепції кримінально-превентивного права може дати додатковий поштовх до актуалізації розвитку теорії і практики запобігання кримінальним правопорушенням на новий рівень, на рівень правової

ліберальної антропоцентричної держави, де дійсно можлива реалізація первинного у протидії злочинності гасла про переваги превенції над покаранням.

УДК 343.54

Марина Олександрівна КОЛЕСНИК,

старший викладач кафедри юридичних дисциплін

Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2318-297>

ДОМАГАННЯ ДИТИНИ ДЛЯ СЕКСУАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ: НОВЕЛІЗІЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

18 лютого 2021 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської Конвенції)» (1), який набув чинності 17 березня 2021 року. Зокрема зазначений закон, серед інших змін, доповнює Кримінальний кодекс України новою статтею 156¹ «Домагання дитини для сексуальних цілей» (2).

Так, частиною першою даної статті встановлено відповідальність за пропозицію зустрічі, зроблену повнолітньою особою, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, особі, яка не досягла шістнадцятирічного віку, з метою вчинення стосовно неї будь-яких дій сексуального характеру або розпусних дій, у разі якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася. А частина друга – за пропозицію зустрічі, зроблену повнолітньою особою, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, неповнолітній особі з метою втягнення її у виготовлення дитячої порнографії, якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася.

У зв'язку з новелізацією кримінального законодавства виникає низка проблемних питань.

1. Термін «домагання», який використовується у назві статті, має досить широке поняття: небажана поведінка сексуального характеру (фізичний контакт та пропозиції, натяки сексуального характеру, демонстрація порнографії та сексуальні вимоги, вчинені словами або діями) (3), дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування (4). Натомість, у статті 154 КК України використовується термін «примушування» (2).

2. Нормативне формулювання частини першої викликає правову невизначеність, зокрема у контексті визначення дій, спрямованих на те, щоб зустріч відбулася.

3. Момент закінчення кримінального правопорушення є спірним: сама пропозиція зустрічі чи вчинення хоча б однієї дії, спрямованої на те, щоб така зустріч відбулася?